

DR. DOMONKOS JÁNOS
Fővárosi Iskolaszanatórium
Budapest

A nagy magyar hercegorvos

DR. BATTHYÁNY –STRATTMANN LÁSZLÓ
(1870-1931)

Ősei jelentős szerephez jutottak a nemzet életében: közöttük híres államférfiak, bánok, püspökök, törökverő hadvezérek, nádor és az első független magyar miniszterelnök, a szabadság vértanúja. A brutális tett Európa-szerte nagy visszatetszést keltett. Ezért a korabeli Ausztria kormánya egy időre közgyűlölet tárgyává vált a kontinensen. A mártírhálált halt gróf Batthyány Lajos kivégzése helyén örökmécses ég.

Körmenden, az ódon Batthyány-kastély parkjában áll egy obeliszk, melyen korábban márványba vésvé sorakoztak a család legkiválóbb tagjainak nevei. A németújvári vár nagytermében pedig megtalálhatók az ősök képei.

A körmendi herceget legtöbben a szegények orvosaként ismerték. A hercegorvos nemcsak szemész volt. A lélek doktora is. Miközben a szegények szeméről a hályogot operálta, megkísérelte kinyitni a gazdagok szemét is a nyomor meglátására. A főúri doktor életműve kapcsán egyre többen vállalják – hitektől és egyházaktól függetlenül is –, hogy a létezés legfőbb értelme ember-társainkon segíteni. Kiváltképpen, ha az orvosi hivatásra esküszik fel valaki. Körmend városa leróttá tiszteletét iránta, amikor születésének 120. évfordulóján a kastély udvarán szobrot állított neki. A Munkácsy-díjas Lesenyey Márta szobrászművész úgy ábrázolja a gyógyító orvost, amint szeretettel hajol egy vak fiú fölé. A szobrot még két dombormű is gazdagítja. Az egyik az orvost családja körében –11 gyermekével – ábrázolja, a másik pedig úgy, hogy egy reggeli szentmisén egyik fiával ministrál.

Dr. Batthyány László 1915-ben – nagybátyja halálakor – örökölte a hercegi címet és a Strattmann nevet. A Batthyány-család hagyományos címere a kicsinyeit vérével tápláló pelikán, alatta az oroszlan, szájában kard. Örökölt címere jelmondatát FIDELITATE ET FORTITUDINE = hűséggel és bátorsággal, megváltoztatta FIDELITATE ET CARITATE-ra = hűséggel és könyörület-szeretettel. Az ősök tehetségéből ő is örökölt. Nagyműveltségű emberré vált. A görög, latin mellett német, francia, angol és olasz nyelven beszélt. Szlovákul és horvátul azért tanult, hogy betegeit anyanyelvükön is megértse.

Puritán egyéniség. Akiket ismert, nehezen tudták köszöntésben megelőzni. Személyiségéből sugárzott a derű, a szeretet. Istenhívő, aki küldetését a szegények és betegek szolgálatában látta. Felesége – Coreth Mária Terézia grófnő – nemcsak nagyszámú gyermekei édesanyja, hanem a rendelőben, kórházban munkatársa, asszisztense. Hozzá hasonlóan áldozatos lélek, édesanyjai szerepét hivatásnak fogta fel. Gyakran mondogatta: „Iszonyodom az olyan paptól, aki panaszkodik, mert istentiszteletet kell tartania, a tanítótól, aki sokallja a foglalkozást a diákokkal, az orvostól, akit a betegek fárasztanak, de hát még az olyan asszonytól, aki jajgat, hogy gyerekei lesznek.” Házasságuk boldog.

„Napról napra jobban szeretjük egymást. Kilencéves házasságunk óta egy test és egy lélek vagyunk.” (Nizzai napló). A Batthyány-család nevelésének igazi gyümölcse elsőszülött fiukban,

Ödönben mutatkozott meg legszebben. Biztosan megállapíthatjuk, hogy Szent Imre herceg 20. századi rokona ő. Édesapja is boldogan figyelte fia életszentségre való törekvését. Ödön azonban egy későn felismert vakbélgyulladásban hirtelen meghalt. Amikor a bánatos apa lezárta Ödön szemét, így szólt övéihez: „Most pedig fölme gyünk a kápolnába, és megköszönjük Istennek, hogy Ödönt húsz éven át nekünk adta.”

Batthyány a körmendi várkastély egyik szárnyában alapította meg második kórházát. Szem-specialistává válva főként szembetegeket gyógyított. Körmendi szemkórházát még igényesebben rendezte be, mint a köpcsényit. Orvosi tapasztalata s határtalan áldozatkészsége mindent előteremtett, amit a szemészeti terápia kívánt. Nemcsak kórházában, rendelőjében jótékonykodott. Gyógyító munkájával párhuzamosan több alapítványt is tett a magyar egészségügy fejlesztésére. Modern hazai és külföldi könyveket, folyóiratokat járatott. Újabb elméleti szakismeretét azonnal a gyakorlatban alkalmazta. Felismerte az orvostudomány fejlődési irányát. Radiológiával is foglalkozott. Volt röntgenképet küldött külföldi lapokba, folyóiratokba. Beszámolókat írt gyakorlatáról, s nyomtatásban megjelentette. Kizárólag orvosi hivatásának élt. Rendes tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának.

Családtagjai, gyerekei leginkább orvosi köpenyben vagy egyszerű ruhában látták. Egy öltönyt addig hordott, míg el nem viselte, vagy egy szegény nem érkezett, akinek odaajándékozta. Az öltözet számára közömbös volt. Mielőtt a rajta lévő cipőjét szegénynek kívánta adni, megkérdezte, hogy jó-e még ahhoz, hogy szegénynek adja. Felesége kérellésére készítettet magának új ruhát vagy cipőt. Külsejét azonban nem hanyagolta el. Az egész család igen egyszerű volt. Ismeretlenek voltak náluk a nagy fogadások. Díszmagyart ritkán vett magára, csak mikor a főrendiház, később a felsőház ünnepélyes ülésein elkerülhetetlen volt. Nem érezte, hogy főrangú körökből való. Gazdagsága ellenére is szegény volt, mert nem ragaszkodott földi kincsekhez. Emberi tökéletességre törekedett. Erénygyakorlatokat adott fel magának. Szinte gyűjtötte a jócselekedeteket. Egész kórházi működése a jótettek láncolata volt.

A körmendi plébánia templomban nem ült a családnak fenntartott helyen. Egyszerű ruhában elvegyült az ájtatoskodók között. Gyakran a földön térdelt. Senki sem tért ki útból. Néha föl sem ismerték. Szentáldozásra csengetéskor ő is előrehaladt az oltárhoz. A tolongásban mindig hátrább nyomták. Leginkább az utolsók között áldozott. Örült, ha nem ismerték föl. Sohasem engedett magának kezet csókolni. Egyszer azonban egy idős szerzetesnek ministrált, aki hálából megcsókolta a kezét. Erről így emlékezett naplójában: „Természetesen sohasem engedtem volna meg, ha nem ért volna olyan készületlenül, és bánt, hogy egy tiszteletré méltó szerzetes ilyen tiszteletet tanúsított irántam, igazán közönséges ember iránt.”

Nem tudott minden betegének lelkiileg is annyit nyújtani, amennyit szeretett volna, ezért „Nyisd fel szemeidet és láss!” címmel kis füzetet írt a kórházat gyógyultan elhagyó betegeknek, hogy emléket és egyben lelki erősítést adjon. Az orvos-beteg kapcsolata „lélektől lélekgig” épült. Az embert látta a betegben, a testvért mindenkiben, leginkább a legszegényebekben. „Megint egyszer egészen egyedül tartottam rendelést. Igazán örültem neki. Bár asszisztensnőm derék, szorgalmas kollegina –, de úgy megszoktam az önálló munkát, hogy szívesen állok közvetlenül szembe az én kedves betegeimmel, lélektől lélekgig. – Annyira megvan bennem az a belső érzés, hogy lelkem együtt rezeg a betegével, gondjaival, szenvedéseivel. Mindjárt megérzi, hogy ez segíteni akar rajtam, megérti bajaimat, szeret, Istenre alapozott felebaráti szeretettel.” A férfi életének összetevője volt a házikápolna – Köpcsényben és Körmenden is – a napi szentmisével és szentáldozással. Amikor a Batthyány házaspár üzültlakodalmához érkezett a Szentatya – a betegek közt és a katolikus sajtó terén szerzett érdemeiért –, Aranyarkantyú-renddel tüntette ki. Előtte csak egy magyar kapta meg e magas pápai kitüntetést.

Egyszer egyik levelében ezt írta a betegápolásról: „Sohase nehezteljünk valamiért a betegre. Észre se vegyük, ha talán egyszer kellemetlen szót mond nekünk, ellenkezőleg: ha látjuk, hogy ne-

hézségei vannak velünk szemben, az csak arra ok, hogy – tolkodás nélkül – megkettőzzük szeretetünket iránta.”

Életére visszatekintve így összegez: „Életem egyik fő feladatának tűztem ki, hogy orvosi működéssel a szenvedő embereknek tegyek szolgálatot, és ezáltal a jó Istennek tetsző dolgokat cselekedjek. Úr Isten kegyelméből évek hosszú során át napról napra dolgoztam kórházamban, tehetségemhez képest segítve beteg embertársaimon. Munkám volt forrása számtalan kegyelemnek és a sok lelki örömmel, amely a magam és családom minden tagjának lelkében uralkodott. Azért, mint életemben mindig, e helyen is mély hálát adok a Teremtőmnak, hogy az orvosi pályára hívott. *Ha boldogok akartok lenni, tegyetek másokat is boldoggá.*” (Végrendelet)

A hercegorvos története, életszentségének híre halála után sem fejeződött be. Boldoggá avatási ügyét felterjesztették a szentté avatási kongregációhoz. II. János Pál pápa Rómában már nyilatkozott arról, hogy Isten Szolgája a keresztény erényeket hősiek fokon gyakorolta. Öröm és kitüntetés lesz a magyar nép – különösen a szombathelyi egyházmegye számára – ha honfitársunkat, az egyház hű fiát a boldogok, később a szentek között tisztelhetjük. Dr. Batthyány-Strattmann László herceg a hit nagy tanúja, igazi példakép, mert életével jelen századunkban adott maradandó értéket az egészségügynek és orvostársadalomnak, a nemzetnek és az egyháznak.

TISZTELETTELJES KÉRÉS SZERZŐINKHEZ!

Folyóiratunk a megjelenés gondjaival küszködik. A nyomdai és postai költségek állandó növekedése mellett az 1997. év új adó és társadalombiztosítás jogszabályai csak tovább súlyosbították helyzetünket. Ennek következtében vált számunkra lehetetlenné – remélhetőleg csak átmeneti időre – , hogy az amúgyis csekélyke szerzői tiszteletdíjat Önöknek kifizethessük. Kérnénk ezért tisztelettel a lapunkhoz hű szerzőink áldozatkészségét és szíves megértését. Hiszük, hogy további támogató munkásságukra e kényszerítő körülmények ellenére is változatlanul számíthatunk.

Köszönjük.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK SZERKESZTŐSÉGE
ÉS
KIADÓHIVATALA